

UngeBlikk

unge asylsøkere i Lillesand

RVTS Sør har i forbindelse med et samarbeid med statlig mottak for enslig mindreårige asylsøkere i Lillesand, ønsket å få frem ungdommenes stemmer gjennom deres blick på livet. **I dette heftet har vi samlet bilder de selv har tatt, tanker de har om livet og hvordan de opplever situasjonen i Norge.** Gjennom intervju med de ansatte, har vi beskrevet god praksis og hvordan de voksne må være og hva de må gjøre for å sikre at flyktninger får den omsorgen og oppfølgingen som de så sårt har behov for.

Takk!

Tusen takk – til både ungdommer og ansatte ved Lillesand mottak for enslige mindreårige asylsøkere. Takk for gjestfrihet og for alt dere har delt og lært oss.

Vi kom for å lære og starta med en samtale med mottaksleder og barnefaglig ansvarlig. Vi spurte bl.a. om "oppskriften" på et godt mottak, og de fortalte om betydningen av å bli sett, om døren inn til mottaksleders kontor som alltid står åpen, om å skape et godt hjem, om trygghet – og struktur; om en mottaksleder som prøver å være både mor og far – samtidig - og omtales som "MamaBoss". Hun både gir og får mange klemmer i løpet av dagen, forteller hun. Og hun ønsker medarbeidere som både er trygge og byr på seg selv.

Vårt første møte ble avslutta med et kort besøk i mottaket for enslige mindreårige asylsøkere. På kjøkkenet var noen av guttene i full gang med middagslaginga. De lurte på hvem vi var. Vi presenterte oss og sa at vi ønsket å lære av dem, bl.a. om hva de trenger? Svaret kom umiddelbart: **Søvn og fotballsko.** Vi spurte om å få lov til å komme igjen – og ble ønska velkommen tilbake.

Sammen med to av de ansatte i mottaket planla vi neste besøk. De 27 afghanske guttene i mottaket fikk følgende spørsmål de kunne forberede seg på: **Hva trenger du? Hva er bra med å bo i mottaket? Hva ønsker du hadde vært annerledes? Og hvordan må de voksne være, for at det skal være bra for deg?**

Vi kom igjen, og guttene kom oss i møte, med utstrakte hender, smil, både de og vi presenterte oss; hyggelig, bekrefta de. Og vi opplevde å komme inn i et godt og varmt hjem; et hjem med ei luft som var god å puste i og som det var godt å bli ønska velkommen inn i. Vi starta med felles lek for å bli litt kjent og skape trygghet. Bevegelse. Smil og latter. Tull og tøys. Og mer alvor etter hvert, i samtale med ungdommene i stua.

Vi hadde en samtale med guttene om deres tanker rundt spørsmålene vi hadde stilt. En av de ansatte hjalp oss med oversettelser, og 20 afghanske gutter satt tett sammen i sofaene i stua. De starta med å snakke om mottaket som et hjem og at de har fått mange nye venner og "brødre", litt som en ny familie. Så det første ungdommene retta fokus mot var relasjonene dem imellom; betydningen av vennskap! En påminnelse om at enslige mindreårige asylsøkere er UNGDOMMER, med tilsvarende behov som våre ungdommer, og samtidig en reise med en tung bagasje og en usikker framtid. Guttene fortalte ivrig om aktiviteter de deltar i, hvor gøy det er å spille fotball, cricket, Playstation... Men for disse guttene har aktiviteter og lek

Foto: Shutterstock

flere dimensjoner. Aktiviteter er viktig fordi det også gir et pusterom fra alle tankene som kverner, forteller disse afghanske guttene. Aktiviteter er viktig for å slippe å tenke. Men tankene innhenter dem. De forteller at tankene gjerne kommer om natta, og det kan være vanskelig å finne ro og få sove. Ungdommene strever med å håndtere sterke følelser, og tankene på det de har forlatt kommer i søvnløse netter. De forteller om sterke savn av mamma, pappa, lillebror og lillesøster... Sorg og tap er noe det i liten grad snakkes om når det gjelder enslige, mindreårige asylsøkere.

Minner fra Afghanistan blander seg med opplevelser fra flukt og en lang reise. Og guttene forteller også om bekymringer for framtida: Hva vil skje med dem? Hva blir svaret på asylsøknaden? "Jeg går til stranda, ser ut over havet, tenker og gråter," forteller en av guttene. Men ungdommene forteller også at de ansatte kan hjelpe. Ikke alle kan være som en mor og en far, men enkelte kjennes litt sånn, sier ungdommene og kryper inn i armkroken til trygge voksne i ema-mottaket i Lillesand.

RVTS Sør og mottaket i Lillesand har fortsatt samarbeidet, og vi ønsker med dette lille heftet å løfte fram god praksis. "Lytt til oss", sier ungdommene, og vi ønsker å videreformidle noe at det de har delt av sine liv. Vi har brukt Tankekartet som metodisk verktøy og inngang til videre arbeid med foto og samtaler. Guttene har fått i oppdrag å ta bilder ut fra følgende spørsmål:

1. **Hva er bra i livet ditt? Gøy? Ok?**
2. **Hva er vanskelig? Problem(er) i livet ditt?**
3. **Hva håper du skal skje framover? Ønsker? Håp? Drømmer?**

Ungdommene har lagt inn korte sitater med sine tanker om tematikken i fotoene. Vi har også vært sammen med ungdommene en ettermiddag i mottaket, hvor de fikk utdype sine svar på spørsmålene i tankekartet.

Etter prosessene med ungdommene i mottaket, har vi gjennomført et dybdeintervju med ansatte i mottaket, som løfter fram "god praksis" og ivaretagelse av ungdommene; god omsorg. For hva definerer mottaksleder og ansatte som god praksis i mottak for enslige mindreårige asylsøkere? Hva er kriterier for faglig kvalitet? RVTS Sør håper med dette heftet å gi noen svar.

TAKK igjen til dere alle i SANA mottak i Lillesand, for et inspirerende og lærerikt samarbeid! En spesiell takk til Lise Malin Engemyr og Ismael Alipour som har ledet og fulgt opp arbeidet med fotoprosjektet og tankekartet. Takk også til Navid Majeedi og Tolksør for godt faglig arbeid og rask levering. Navid har bidratt med tolking på både dari og pashto i workshop med ungdommene i mottaket, i tillegg til skriftlige oversettelser i dette heftet.

Kristiansand, juni 2016

Prosjektgruppe ved RVTS Sør
Torunn Fladstad, Øyvind Dåsvatn, Ruben Gausdal, Guro Westgaard, Eva Dønnestad og Gunnar Eide

Tankekart

Formål med bruk av tankekart i grupper er å få fram deltakernes felles livsvilkår, både det som fungerer bra, det som er vanskelig og det som handler om håp og ønsker for fremtiden.

Selve øvelsen:

Deltakerne sitter samlet rundt et stort bord mens den som leder prosessen tegner opp på flipp- over eller på tavle selve tankekartet. Det er en god ide å bruke forskjellige farger til de forskjellige deler av tankekartet. Gjerne blått for det som er bra i livet, rødt for det som er vanskelig og grønt for håp og drømmer.

Emne for emne ber man først deltakerne snakke sammen to og to før en i plenum skriver opp det alle sier til de enkelte deler av kartet.

Deltakerne behøver ikke være enig om det som skal stå der, det er viktig at alle synspunkt kommer fram. Det er også viktig å utfordre deltakerne på å være konkret og gi eksempler.

Sier en for eksempel at det er godt å bli respektert her i Norge, så gå et skritt nærmere og spør om han/hun har et eksempel på hvordan dette viser seg i praksis. Sier en at der er vanskelig å være fremmed i Norge, så spør om et konkret eksempel, det samme gjelder også for drømmene og håpene.

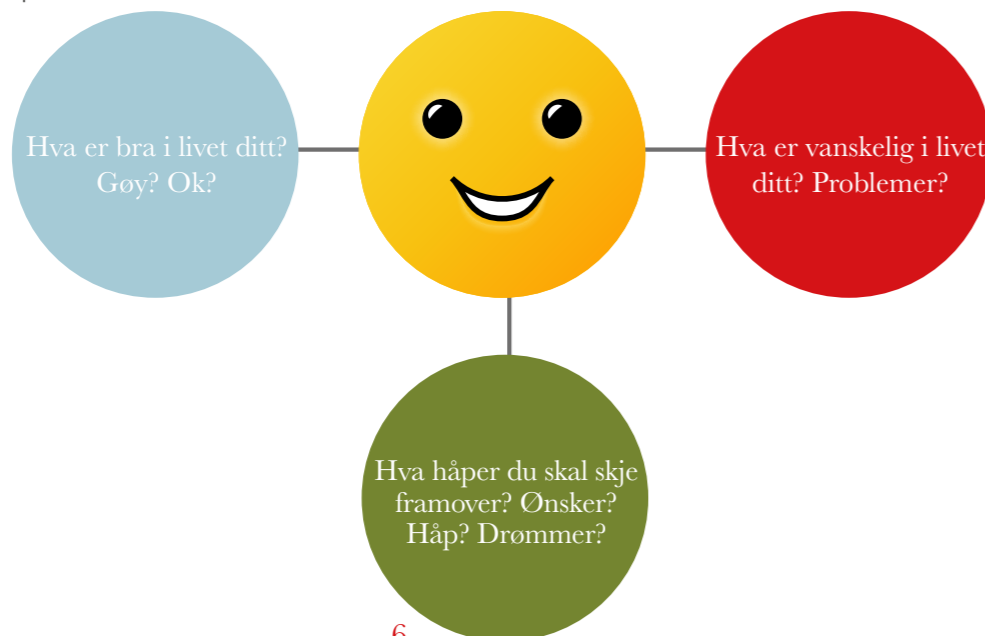
Tankekartet passer godt inn i arbeid med identitet og mestring. Mange flyktningebarn er dominert av historier om krig og flukt, ensomhet og savn. I tankekartet blir vi opptatt av hele mennesket, ikke bare det vonde og vanskelige.

Ideen med tankekartet ble utviklet av den engelske lærer og forfatter Toni Buzan. Han erfarte at barn bedre kunne huske fra samtaler de hadde deltatt i når de arbeidet med tankekart i forskjellige farger og samtidig skrev ned stikkord for det de snakket om. Familieterapeut Boddil Buran i Danmark utviklet ideen videre i det hun kalte narrativ barneterapi. Her fungerte kartet som et felles tredje mellom barn og terapeut mens foreldrene ble satt i en lytteposisjon.

Når vi arbeider med tankekart sammen med flyktningebarn så er det viktig at deres omsorgspersoner, lærere, ansatte i mottak m.v er tilstede slik at noen som er nær barn i hverdagen kan forholde seg til det som kommer fram.

Tekst: Gunnar Eide

Kilde: Eide, Gunnar og Inge Lise Nordenhof, (2014) *Felleskap og ferdigheter. Veier til mestring i barne- og ungdomsgrupper*. Fagbokforlaget.

Spørsmål til ungdommene i Lillesand ema-mottak

1. **Hvordan er det å bo i mottaket?**
2. **Hva trenger du?**
3. **Hva synes du fungerer bra?**
4. **Hva skulle du ønske var annerledes?**
5. **Hva trenger de ansatte å vite noe om?**
6. **Hvordan må de ansatte være for at du skal ha det bra?**

Navnene er fiktive.

Ahmed

1. Vi er komfortable her.
2. Det hadde vært greit om vi hadde mer fritidaktiviteter.
3. Alle er bra på mottak.
4. Vi ønsker at loven skal være lik for alle og at det ikke skal være forskjellsbehandling.
5. De ansatte må hjelpe oss med leksene.
6. De ansatte må være snille med oss.

Ali

1. Ingen svar.
2. Vi trenger en Pashtun tolk.
3. Alt er bra.
4. Vi trenger Cricket utstyr. Vi trenger Tolk. Pashtun tolk.
5. Ingen svar.
6. De må oppføre seg godt mot ungene. De må være snille.

Mohammad

1. Ingen svar.
2. Vi bare trenger fritidsaktiviteter på lørdager og søndager. Disse dagene sover vi bare. På denne måten vi blir trist og deprimert.
3. Ingen svar.
4. Vi må ha mer fritidaktiviteter.
5. Alle de ansatte (norsk og utenlandsk) må hjelpe oss med leksene.
6. Ingen svar.

Reza

1. Til nå har det vært veldig bra og de ansatte er snille mot oss.
2. Vi trenger sko og sekk for fotball. Melk til frokost.
3. På de dagene som er veldig kalde må de ansatte ta oss med på bussen til trenings-senteret.
4. Jeg forstår ikke spørsmål nr. 4.
6. Gi oss omsorg og trygghet fordi vi er alene her og vi savner familien.
6. De må være så snill som Bjørn (en av de ansatte).

Tanker om framtiden, å få opphold og komme videre.

Å spøke.

Fred, ro, utdanning, skole.

Å drømme noe gøy – man ønsker ikke å våkne
(for eksempel når man drømmer at man reiser
hjem).

Hva er bra i livet ditt?
Gøy? Ok?

Frihet.

Gjensidig respekt.

Man må ha et mål i livet.
Prøve å komme dit. Nyte livet.

Kjærlighet blant mennesker.

Fotball, cricket, svømme.

Kjærlighet, være glad i noen,
respekt.

Å komme seg inn i samfunnet. Inkludering.

Å smile er viktig,
men ikke for mye.

Gøy med musikk og dans. Deltok i Ungdommens Kultur-
mønstring og gikk videre! 8 ungdommer deltok med sang,
instrumenter og dans.

Vi opplever at folk i
Lillesand er snille og
hyggelige mot oss.

Det er gøy å komme til målet.

Ha et godt cricketlag
– og ønsker å delta på
turneringer.

Å ha et håp.

Gode holdninger,
bra personlighet.
Holdningene personalet har til
oss gjenspeiler dette.

Skole, kunnskap, læring.

خوبی در زندگی ات چی است؟ خوش آیند؟ خوب؟

خه ستا په ژوند کي بڼه دی؟ په زړه پوری؟ سم؟

FRIHET
آزادی

تتها ولی باز هم آزاد

**ENSOM
MEN
ALLIKEVEL
FRI**

یواختوب خو بیا هم وریا (آزاد)

HOBBY شوق

زندگی جدید
NYT
LIV

نوی ژوند

FRIHET

آزادی
آزادی

FRAMTIDEN
آینده درخشان به نظر میاید
SER LYS UT
راتلونگی روشنانه بشکاري

TÅRER AVLYKKE
اشک خوشی آزادی
FRIHET

د خوښې اوښکي آزادي

RO OG FRED
آرامی او صلح

HAVET
GJØR MEG
GODT...

سمندر راباندی بنه لگيري
بهر برای من احساس خوب میدهد

ALLTID
همیشه باهم باش
VÆRE
هر وقت یوڅای اوسیکې
SAMMEN

A hand is shown holding a highly reflective, spherical object against a clear blue sky. The sphere reflects the surrounding environment, including the hand and the sky. The lighting is bright, creating a strong reflection on the sphere's surface.

زمین در دست من است.. جهان از
طریف مکتب و آموزش برای ما باز است

A hand is shown holding a highly reflective, spherical object against a clear blue sky. The sphere reflects the surrounding environment, including the hand and the sky. The lighting is bright, creating a strong reflection on the sphere's surface.

نړۍ زما لاسو کې ... نړۍ
د ښونځي او زدکړي له لارې خلاسه ده

**JORDEN I MINE HENDER...
VERDEN ER ÅPEN FOR
OSS GJENNOM SKOLE
OG UTDANNING...**

امنیت

TRYGGHET

**ETTER MØRKET
KOMMER LYSET**

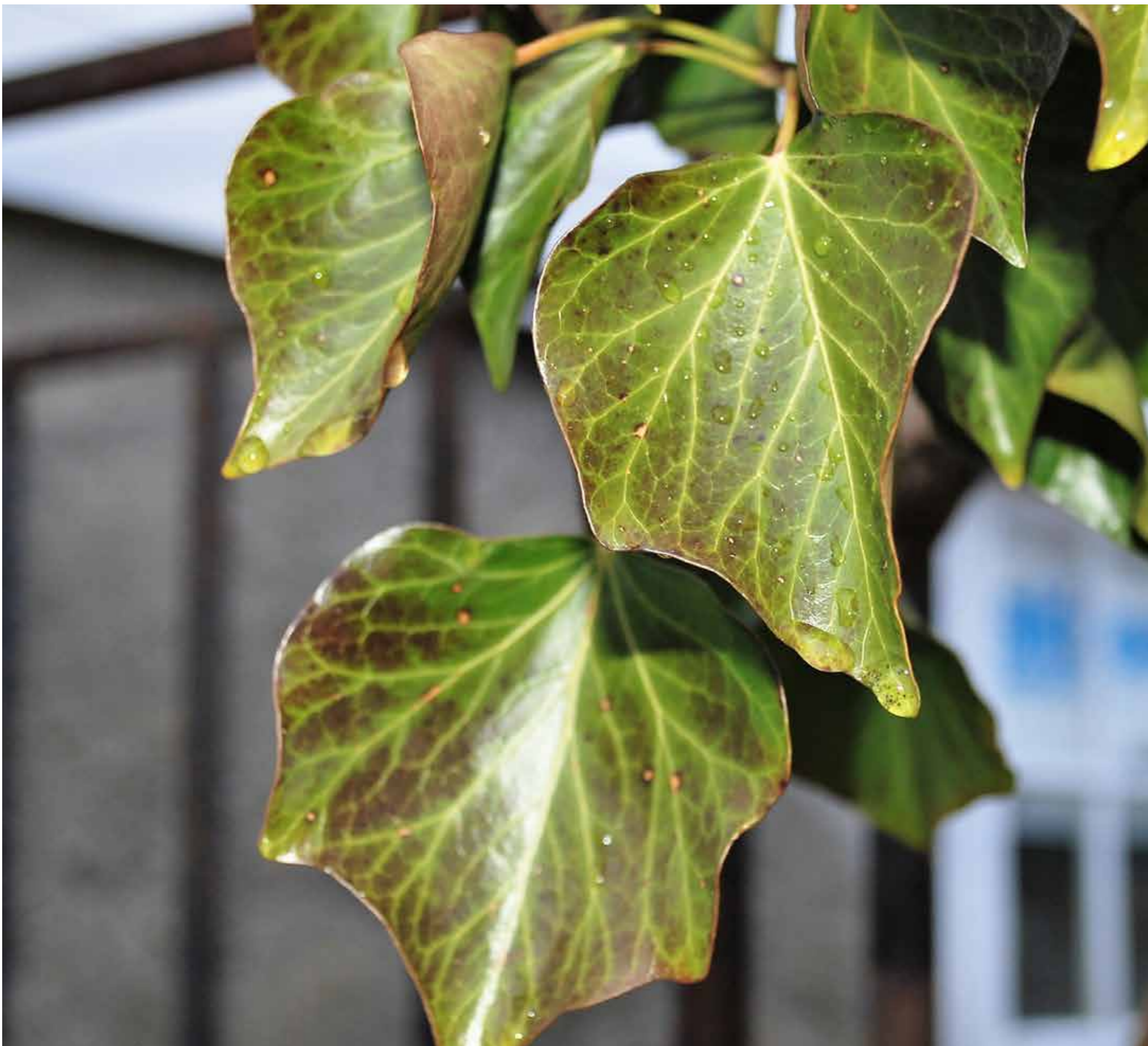

بعد از تاریکی روشنی میاید
باد له تیاری رو بنایی راخی

با هم مانند خانواده - امنیت
**HVERANDRE SOM FAMILIE
TRYGGHET**
یو بل لکه کورنی - امنیت

د طبیعت څخه خوند اخلم
NYTER NATUREN
لذت بردن از طبیعت

HÅP
امید، ولی "در زندان"
MEN I
"FENGSEL"
هيله خو په ،، زندان كي،

Det å være borte fra sitt land
– utrygghet, å ikke ha håp.

Å skylde penger.

Hva er vanskelig i livet
ditt? Problemer?

Å ha savn.

Fattigdom.

At familien er i en vanskelig situasjon
og at du ikke kan gjøre noe.

Spørsmålene til Åsne!

Å vente.

Det å være langt borte
fra foreldre og sitt land.

Å ikke ha oppholdstillatelse.

Å ikke ha tak over hodet.

Det å være i en vanskelig situasjon og være ensom.
Bedre når man er sammen med noen.

USIKKERHET

خه ستونزمن دی؟ ستونزنی په ژوند کي؟
چی سخت است؟

ناخرگندی
تردید(نا مطمئن)

خراب نابود
ØDELAGT
له منځنه تللې

کله ناکله ژوند تیاره وي

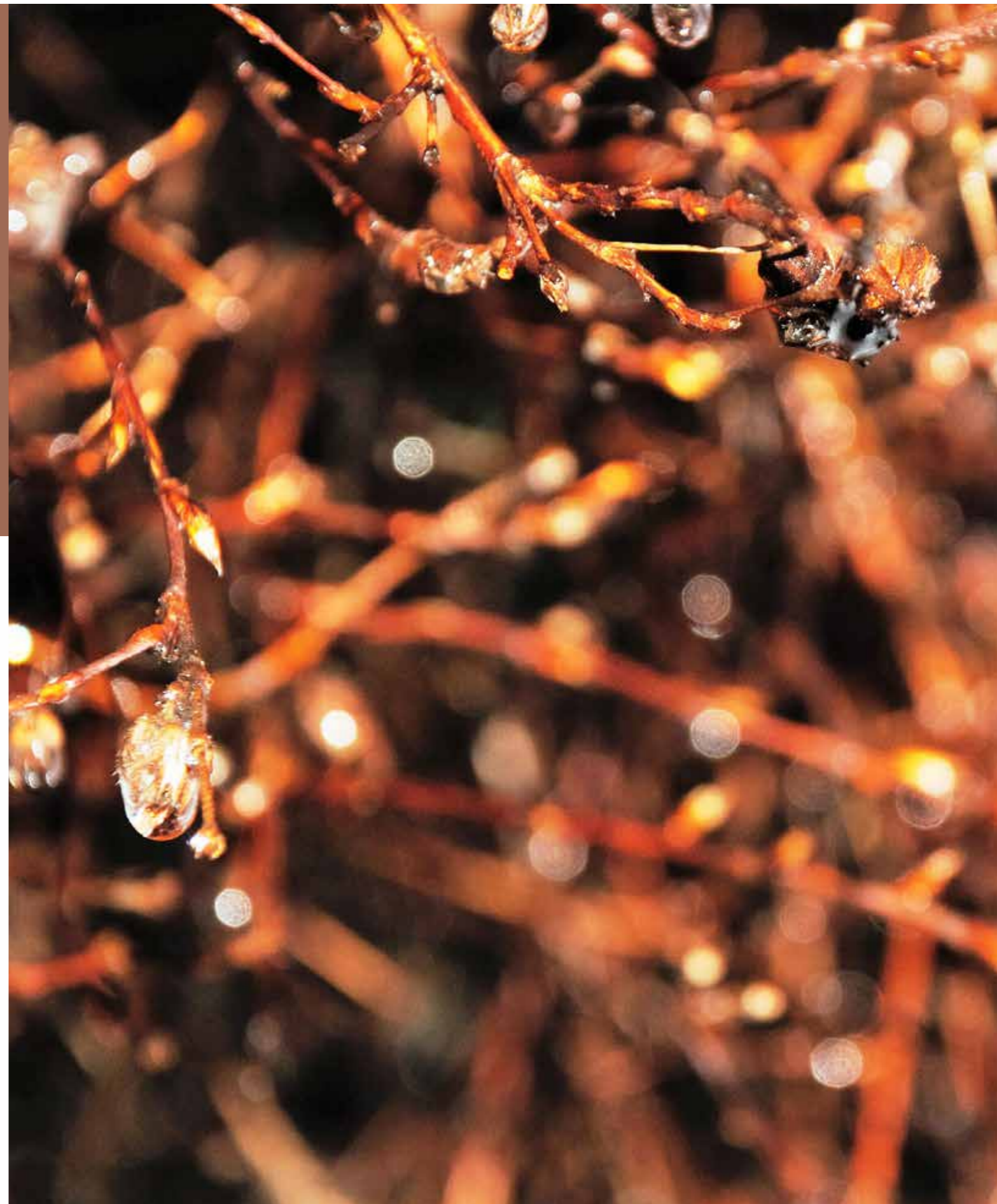
**NOEN GANGER ER
LIVET MØRKT**

بعضی اوقات زندگی تاریک است

غمجین

غمگین **TRIST**

SAVN
OG
SORG

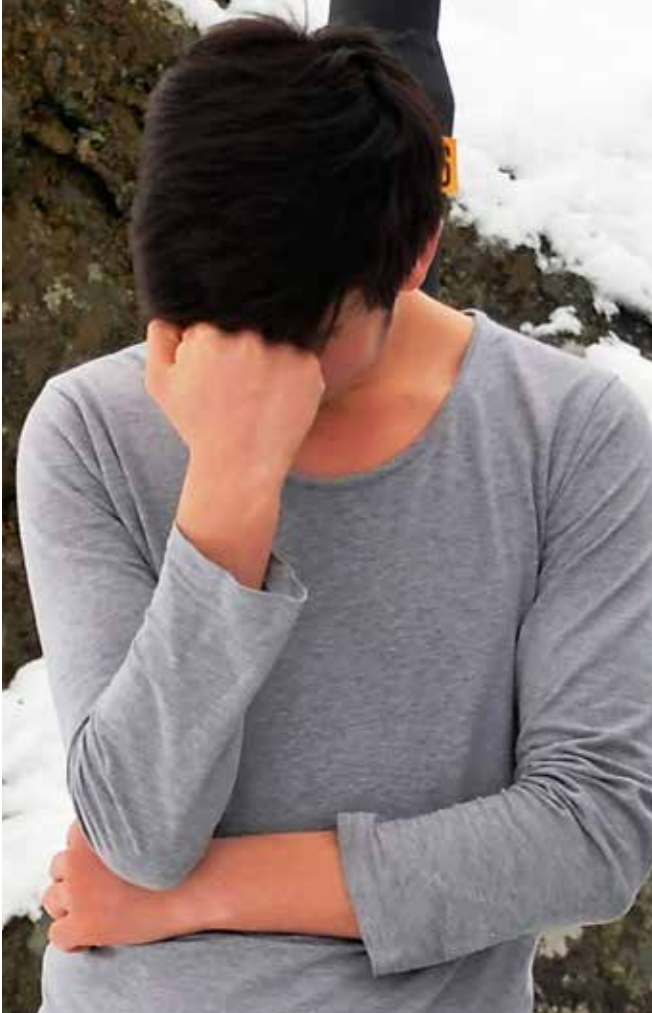
تاديدا او

غم و دقيت

تنها

ALENE

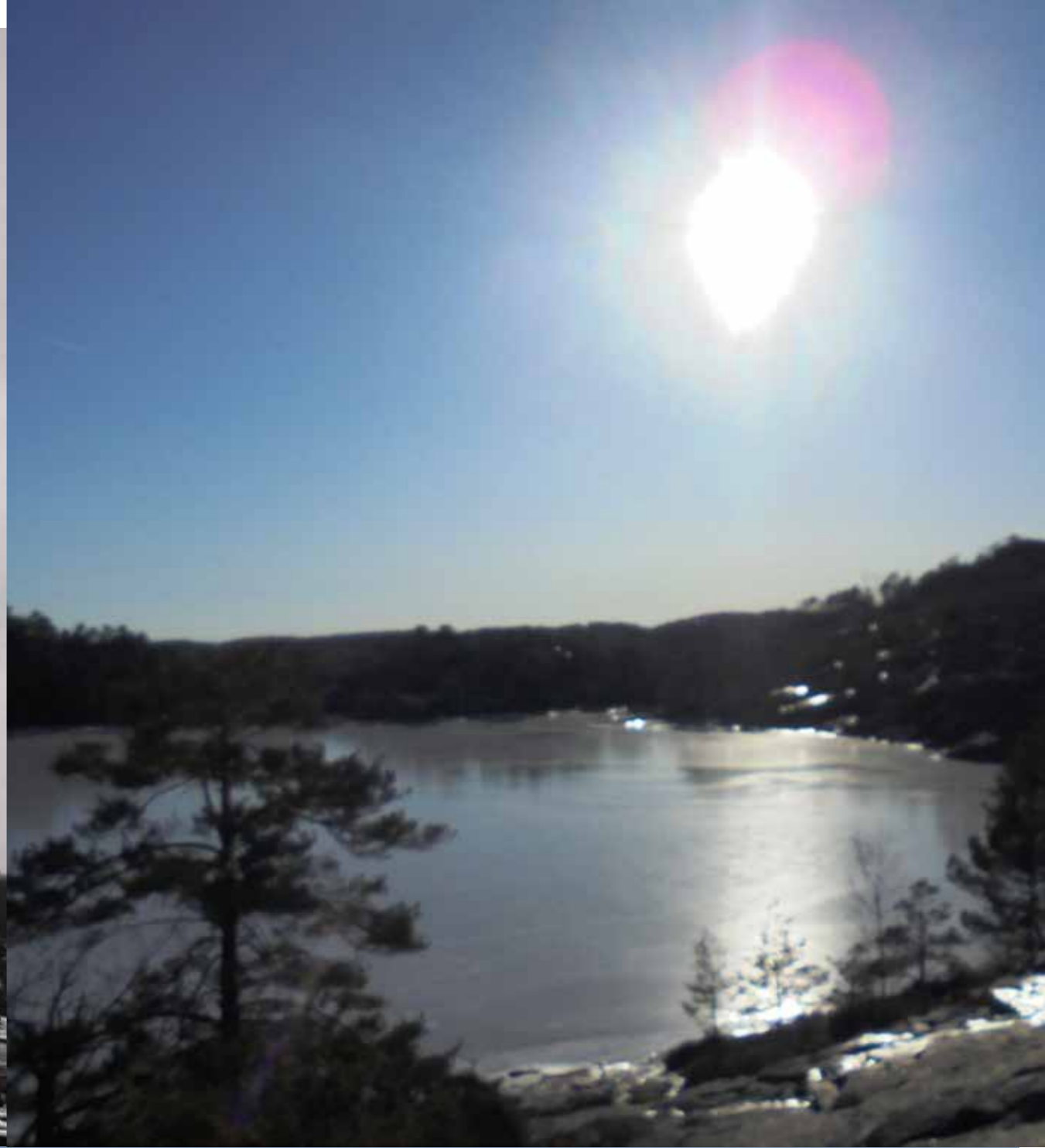
يو اچي

“FENGSLLET”

زندان

Den gutten som han en gang var!

Du våkner opp en dag, og ser at du må bli klar. Du må bli klar for en reise som du ikke har peiling på om vil ende bra. Du vet ikke hva du vil se, få eller miste. **Som en flyktning, må du kjempe mot din egen frykt, ensomhet og tristhet.**

Du er på en vei som du ikke kan føle deg trygg, og du må bare fortsette og fortsette. Mange ganger har ting gått galt, men man blir vant til det. Når man mister sin familie, sin sult og sitt ego for å oppnå trygghet, gjør den slags trygghet ingenting annet enn å være et mareritt.

Du går gjennom sletter, fjell, elver og hav for å føle deg trygg, men alt du får er å komme bort fra dette trygghet.

Hva gir deg håp da?

Kanskje det at du ser noen andre er med deg, selv om de er fremmede. Kanskje det at du vil få fred. Du trenger noe som ikke er helt abstrakt, men mer realistisk. Da får du et landskap som er vist i din favoritt årstid, høst. Du ser på landskapet. Det er ved kysten. Der står flere stoler ved havet.

Et nydelig forelsket par spaserer langs sjøkanten med hverandre. De kysser, leker med hverandre og gjør hva alle de andre parene gjør når de er forelsket. Det er nær solnedgang.

Solnedgangen er farget, for det meste i rød og gul. Han ser på langt borte. Med en gang føler han en tyngde i sin mage. Han ser det forelskede paret som svarte figurer; Svarte figurer som spaserer mot ham. Himmelen ser så vond ut. Han prøver å skrike for å bli frigjort fra tyngden, men ingenting skjer bortsett fra mer følelse av håpløshet. Egentlig har han blitt dømt til å leve i en evig håpløshet.

Tekst: Anonym gutt på mottaket for enslige, mindreårige asylsøkere i Lillesand.

هَلک چي هغه يو ځل وه!

يوه ورځ له خوب څخه را پاڅیځی، او گوري چي بايد ځان چمتو کړئ. ته بايد ځان داسي يو سفر ته چمتو کړئ چي نه پوهیږي عاقبت به یی ښه وي که نا. نه پوهیږي چي څه به ویني، لاسته راوړي او له لاسه ورکوي. لکه یو کډوال باید د خپل د ډار، یواځیتوب، او غمجنې پروړاندې وجنګیږي. ته په یوه لاره باندي روان یی چي احساس د امنیت نه کوي، او ته باید یوازې دوام ورکړي او دوام ور کړي. څو ځلې ناخوښه کارونه شوي، خو سړي په کی عادتیږي. کله چي څوگ خپله کورنې، خپله لوکه، او خپل نفس له لاسه ورکوي یواځی د امنیت لاسته راوړو په خاطر. نو داسي امنیت لاسته راوړل غیر له یو ډارونکي خوب نه بل څه نه دې. ته له دښتو، غرونو، سیندونو او سمندرونه تیریږي چي احساس د امنیت وکړي، خو اغه څه چي د لاسته راځي داده چي له امنیت څخه لري کیږي.

څه تاته هیله درکوي؟ شاید دا چي ته نور له ځانه سره ویني، که چیرته هم تانه پردي دي. شاید هم چي د صلیحی د لاسته راوړلوپاره. ته داسی شي ته اړتیا لري چي اغه انتزاعی نه وي، خو ډیر حقیقي وي. نو بیا کولای شې چي د په زړه پوري انځور دکال د موسم وویني، منې. ته انځور ته گوري. دا د سمندر پر غاړه ده. د سمندر پر غاړه ډیري چوکې گاني ایښودل شوي. یو ډیر په زړه پوري مینه ناک مین نان له یو بل سره د سمندر له غاري تیریږي. اغوی ښکلول کوي، له یو بل سره لوبه کوي لکه څنګه چي نور مینه ډیري کونکي میني جوړي له یو بل سره کوي. لمر هم په ولیدو دې

د لمر ولیدا هم رنگ ده، ډیرې سور او زیر ده. هغه لري ته گوري. یوناڅاپه په کیده کي احساس د دروندتوب کوي. هغه ته دا مینه جوړه لکه تور انځورونه ښکاري؛ تور انځورونه هغه خواته راروان دي. آسمان ډیر دردونکې مالومیږي. هغه هغه کوي چي پیغه اوکړي ترڅو چي له دي دروند توب څخه آزاده شي، خو هیڅ نه کیږي غیر له دی چي نور هم ناامیده کیږي، په حقیقت کي هغه تر عبده محکوم شوې چي په نا امیدې کي ژوند اوکړي

آن پسری که یک روز او بود!

یک روزی بیدار مشی ، و مبینی که باید آمده شوی. باید آماده سفری شوی که خودت نمیفهمی که آقبتش خوب است یا خیر. نمیفهمی که چي را خواهد دیدی، به دست آوردی و یا هم از دست دادی. مانند یک پناهنده، باید به مقابل ترس، تنهایی و غمگینی خود مبارزه کنی. تو در یک راه استی که احساس امنیت نمیکنی، و باید بروی و بروی. چندید بار اتفاقات ناخوشی روح داده، ولی انسان عادت میکند. وقتی که کس خانواده خود را، گرسنگی خود را، نفس خود را از دست دهد برای رسیدن به امنیت، پس همچو امنیت جز خواب خوفناک چیزی دیگری نیست. تو از دشتها، کوه ها، دریاها، بحر ها میگذری تا احساس امنیت کنی، ولی چیزی که به دستت میاید این است که از امنیت دور میشی.

پس تورا چي امیدوار میسازد؟ شاید این که تو دیگران را با خود مبینی، اگر هم ایشان بیگانه استند. شاید هم این که صلح را به دست آوری. تو به چیزی ضرورت داری که انتزاعی نباشد، ولی زیادتیر واقعی باشد. در آن صورت میتوانی منظره فصل خوب سال را به دست بیاوری، خزان. تو به طرف منظره مبینی. در ساحل دریا است. در ساحل آنجا چندید چوکي گزاشته شده است. یک جفت عاشق دوست داشتنی از آنجا با هم دیگر عبور میکنند، آنها میبوسند، با همدیگر بازی میکنند کار های میکنند مانند جفت های دیگری که عاشق میشوند. نزدیک به غروب آفتاب است

غروب آفتاب رنگارنگ است، زیادتیرش سورخ و زرد. او دور را مبیند. دفتن در شکمش احساس وزبینی میکند. او جفت عاشق را به شکل سیاه مبیند. شکل های سیاه که به طرف او میاید. آسمان درد آور به نظر میاید. او چیغ میزند تا از وزبینی آزاد شود، ولی هیچ اطفال هم روح نمیدهد به جز از احساس ناامیدی. در حقیقت او مکوم به زندگی ناامیدی دایمی شده است

Fredelig og rolig liv.

Å gjøre lovlige ting.

Hva håper du skal skje framover? Ønsker? Håp? Drømmer?

Jeg vil bli bilmekaniker.

Bli noe og bidra til det norske samfunnet.

Ha opphold her først – og så treffe familien min.

At alle kan leve trygt i fred med familien sin langt borte fra krig, selvmordsdrap og grusomheter.

Et godt liv.

Trygg situasjon i Norge. Så få mulighet til å treffe familien.

Fredelig liv i Norge.

Jeg vil gjerne lære språket fort. Vil så bli lærer.

Få oppholdstillatelse for å kunne studere, få utdanning og slik kunne bidra tilbake til samfunnet.

Jeg vil bli et godt menneske og bidra til å hindre at andre blir rusavhengige. Narkotika, snus og røyk – er ikke bra for helsa.

Jeg vil også bli lege, for det er lett i Norge. Når jeg kommer til legen får jeg bare beskjed om å drikke et glass vann. Men jeg må lære språket fort for å kunne si dette!

Jeg vil bli cricket-spiller i Norge.

Å bli en fotballspiller i framtiden.

Vil gjerne fortsette å få utdanning. Det var ikke mulig i hjemlandet. Vil bli lege.

Å komme seg tilbake til familien.

چی امید در آینده دارید که شود؟ آرزو؟ امید؟ خیالی؟

جوان – پیر – مرگ – ابدیت

خه هیله لری چی په راتلونکي وخت کي اوشي؟ ارمان؟ هیله؟
خیال او خوب؟

UNG –

GAMMEL –

DØD خوان – زور – مرگ – ابد

EVIGHET...

NY START نوې پیل

خوبی
GLEDE
نوې ژوند
NYTT LIV

لذت زندگی جدید

FANGET
START
LANG VEI

بندی - آغاز - راه طولانی - شروع زندگی جدید در ناروی
BEGYNNELSEN AV NYTT LIV I NORGE

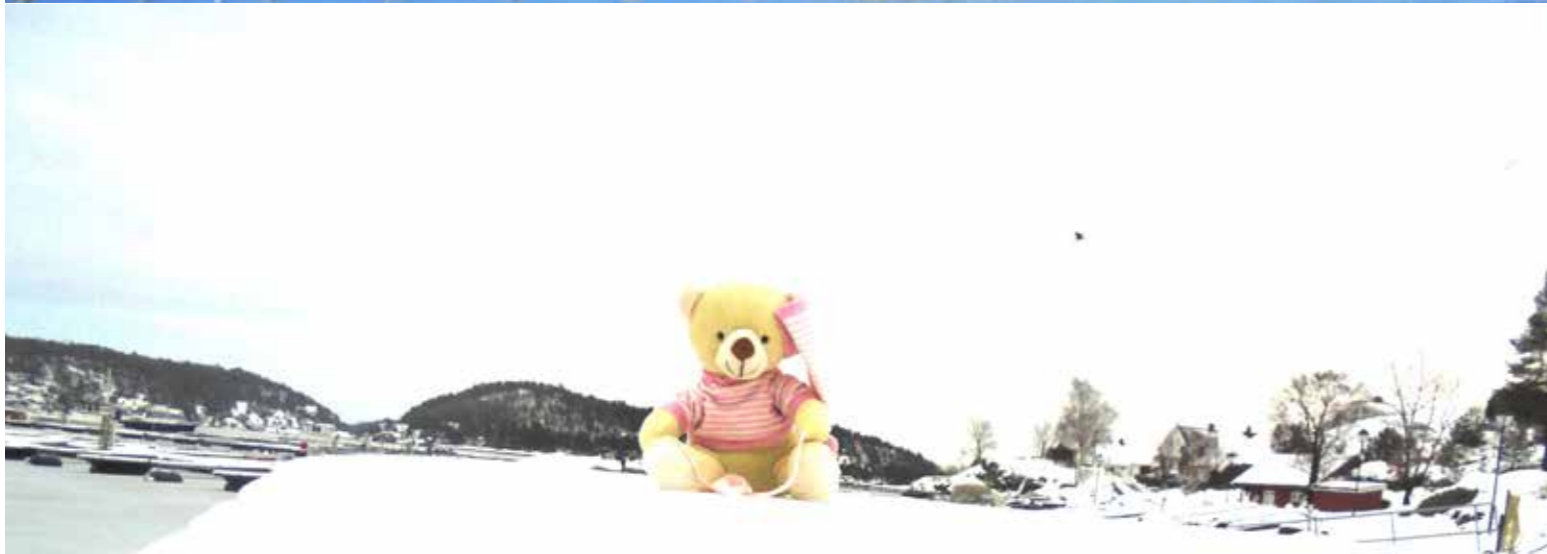

بند شوپی - شروع - لری لاره - د نوي ژوند
شروع په ناروي کي

زما د ماشوم توب هيله

MITT BARNDOMS ØNSKE

آرزوی زمان کودکی ام

**EN LITEN GUTT SOM MEG
- NY START ALENE...**

یو ماشوم هلک لکه زه - نوې پیل یوازي

یک پسر کوچک مانند من - آغاز جدید تنها

HÅP OG NY
START I LIVET
هیلہ او نوې پیل په ژوند کې

امید و آغاز جدید در زندگی

راتلونکې وخت - لکه یوه شروع

FRAMTIDEN
SOM EN BEGYNNELSE
آینده - مانند یک آغاز

Menneskene skaper mottaket

– Det er menneskene som skaper mottaket. Det er evnen til å vise omsorg og skape trygghet som gjør at asylsøkerne kjenner seg velkommen. Leder og ansatte ved Sana mottak i Lillesand, er enige.

Ismael, Ragnhild og Åsne fra Sana mottak i Lillesand,

– Hva trenger asylsøkerene som kommer?

– De trenger TRYGGHET, TRYGGHET og TRYGGHET. Det skapes gjennom vennlighet, smil, forståelse, varme og en klem eller en stund i en armkrok.

Leder "MamaBoss" Ragnhild Håland Thomassen, miljøarbeider EM-mottak, Ismael Alipour og Åsne Svendsen, barnefaglig ansvarlig ved Sana mottak i Lillesand tar i mot meg med en kopp kaffe og et smil. Den erfarne lederen MamaBoss er ikke i tvil:

”Det er menneskelig omsorg som gjør flyktingene trygge. Her er det åpne dører, åpne armer og åpne hjertedører. Vi må bry oss.”

Når mennesker er redde, usikre, slitne og bærer på mange vonde følelser, trenger de mennesker som er snille, tar i mot dem og skaper trygghet. De trenger også å bli møtt som hele mennesker med ressurser, verdier, ønsker og drømmer som oss, sier Thomassen.

”Om mine barn var på flukt.”

– Jeg har alltid tenkt: Om jeg måtte sende mine egne barn på flukt, ville jeg ønske de møtte voksne som SÅ dem og tok vare på dem. Som viste dem omsorg. Det er personene som jobber på et mottak, som skaper velkomsten for de som kommer – og de må kunne vise varme, kjærlighet og omsorg, sier mottaksleder Ragnhild, som av alle kalles MamaBoss.

– Når mennesker er redde, trenger de trygghet. Mange av dem som kommer til oss bærer på mye frykt. Både barn, unge og voksne har ofte hatt en tøff reise. Noen av de enslige mindreårige asylsøkerne er både blitt slått og psykiske mishandlet på veien til Norge.

– Hva kan være med å skape trygghet?

– Smil. Et åpent ansikt, blikk-kontakt, humør, velvilje, nysgjerrighet. God fysisk kontakt.

Ansatte som arbeider på mottak må gi av seg selv, kunne skape trygghet og gi omsorg til flyktingene vi møter.

Vi må by på oss selv

Åsne Svendsen hadde jobbet 20 år i barnevernet, før hun ble headhuntet til Sana i høst.

– Åsne gir av seg selv, slike mennesker er alltid ønsket til å jobbe med mennesker, sier Ragnhild Håland Thomassen.

Åsne smiler og sier: – Jeg føler meg hjemme i måten vi arbeider på her. Verdien mottaket bygger på, er å være ekte mennesker som byr på seg selv og viser vennlighet. Som ler og griner med andre ekte mennesker. Som holder rundt dem som trenger å bli holdt rundt. Som trøster dem som trenger trøst. Som er engasjerte og varme. Som kan gjøre andre trygge fordi de selv er trygge.

Åsne forklarer at de henter stor faglig inspirasjon i mye av det RTVS Sør har bidratt med i opplæring og med fagstoff på websiden www.rvtssor.no. Hun opplever at de både får bekreftet at det å arbeide slik de gjør, er traumebevisst, men at de også får nye tanker og ideer til hva som er viktig å vektlegge i møte med mennesker som er utsatt for overveldende påkjenninger.

”Det er flott å være et sted der det er faglig begrunnet å ha åpne dører og være tilgjengelig for dem vi skal være der for.”

I mange "hjelpetjenester" er man for opptatt av å beskytte seg selv, man snakker om at det kan bli farlig å åpne dører og være tilgjengelig. Det er ikke farlig, vi må bygge tillit slik at det blir mulig – og det er ansattes ansvar, sier Åsne.

Som barnefaglig ansvarlig er hun opptatt av å lytte til dem som bor der og ta deres innspill og erfaringer på alvor.

– For å løfte brukermedvirkningen, og også for å bygge relasjoner til guttene som bor i mottaket, var det flott å kunne samarbeide med RVTS Sør om prosjektet UngeBlikk. 3 ansatte fra RVTS Sør var på besøk for å samarbeide med oss om et fotoprojekt der guttene fra mottaket ble invitert til å delta. Mellom 15 – 20 av dem ble med. De har tatt bilder av hva som er leit/vanskelig i livet, hva som er bra i livet og hva de drømmer om. I samlingene var det både lek som forente oss på tvers av forskjeller, mye latter og humør og dypt alvor. Bildene guttene tok, blir nå samlet i dette heftet som hver av guttene får med seg.

– Det er til og med en av guttene som har uttrykt at han vil bli fotograf etter å ha vært med på dette prosjektet. Lise Malin Engemyr Songe har gjort en enestående jobb som tilrettelegger i fotoprosessene. Hun var den fra mottaket som var ansvarlig for foto-prosjektet som ble gjort i samarbeid med RVTS Sør. UngeBlikk har

sitt utgangspunkt i brukermedvirkning. Sammen med ansatte og guttene fra mottaket, holdt Ruben Gausdal, Øyvind Dåsvatn og Torunn Fladstad workshopene.

Ansett mennesker med omsorgsevne

Leder Ragnhild smetter inn: – Når vi skulle ansette mennesker til mottak og bolig, lette jeg etter personligheter som er rause og ekte. Som har omsorgsevne. De må ha en viss faglig bakgrunn, men det VIKTIGSTE er personlighet og evne til å vise omsorg. Det var slik Ismael Alipour fikk jobben som miljøarbeider. – Han oppfylte alle disse kriteriene. Han kan skape trygghet. Han betyr alt for noen og mye for alle guttene i boligen, sier MamaBoss.

Miljøarbeider Ismael har selv trengt trygghet

Ismael Alipour kom fra Kurdistan i Iran til Norge for fire og et halvt år siden. Han har en bachelorgrad i historie og arkeologi, religion og etnisitet i Midtøsten. Hvordan forstå ulike mennesker med ulike bakgrunn, med ulike historier, ulike kulturer og religion? Dette er noe av det han har vært opptatt av.

– Da jeg så annonsen om miljøarbeider til mottak for enslige mindreårige asylsøkere, tenkte jeg: Jeg gjenkjenner de unge guttenes situasjon. Jeg var der selv for noen år siden. Jeg ble møtt med trygghet og så hvor utrolig mye det betydde. Nå vil jeg møte de unge guttene med den samme tryggheten jeg selv ble møtt med. Jeg vet mye om hvor tøft det kan være å reise fra alt. Allikevel har alle hver sin historie, hvert menneske er unikt. Men de er langt fra mamma og pappa. Jeg hjelper dem. Til å bli kjent med norsk historie, norsk kultur. Slik at de kan få gode liv her. Mest av alt bruker jeg tid på å gjøre dem trygge. De kan være trygge på oss. De har kommet til en trygg havn, sier Ismael.

– Det er en helt normal reaksjon å være redd når man har reist fra noe vondt. Mange har opplevd mye vondt på reisen. De kommer til et fremmed land og må finne ut av hvem de kan ha tillit til. De er langt borte fra mamma og pappa. Da handler det først og fremst om å gi

ungdommene en opplevelse av trygghet, understreker Ismael med stort engasjement, før han grepet fortsetter:

”Mange av ungdommene har mareritt, vonde minner og vonde drømmer. VI må forsøke å forstå dem, da deler de.”

Ikke bare det vonde, men også drømmer og ressursvern. De trenger gode voksne rundt seg. Som lytter til smerten, men som også skaper nye relasjoner med rom for glede og drømmer, de trenger det. Jeg tror ungdommene opplever at jeg kan gjenkjenne situasjonen de er i fordi jeg selv har vært der for ikke lenge siden. Jeg spør dem: Hva kan jeg hjelpe deg med? Hva trenger du fra meg? De trenger litt ulike ting, men alle trenger trygghet.

Og så ler vi mye, smiler Ismael, - vi ler fordi latter binder mennesker sammen på en fin måte, på tvers av forskjeller.

Kroppsspråk snakker høyt

Alle tre ansatte er enige: – Når de unge flyktingene kom av bussen, når de så alle de usikre ansiktene, da er det en ting som gjelder: KROPPSSPRÅK. Det er det eneste språket de leser i begynnelsen. Da fungerer det med store doser av smil og vennlighet som kommer fra hjertet og er ekte. Vi må bry oss på ordentlig. De må kjenne at vi mener det.

Om lederen Ragnhild, barnefaglig ansvarlig Åsne eller miljøterapeut Ismael sitter i en sofa, kommer fort de unge guttene og setter seg i armkroken. Når en reiser seg og går, tar en annen fort plassen.

– Vi trenger nærhet, sier MamaBoss. – Alle trenger en favn nå og da, særlig når man har forlatt alle som har gitt en denne nærheten tidligere. For noen øyeblikk blir vi den mammaen og pappen de har måttet forlate.

Noen sier at ansatte ikke må klemme dem man jobber med, for noe tull, selvfølgelig må vi klemme når det kommer barn hit uten foreldre. Spørsmålet vårt er alltid: Hva trenger de som kommer hit? Om det er en klem, ja, så gir vi det.

Opplæring i Traumebevisst omsorg

MamaBoss, Ragnhild Håland Thomassen, har lang erfaring fra arbeid i mottak. Hun har arbeidet i flyktningtjenesten og har vært med å starte og arbeide ved andre mottak. I høst ble hun bedt om å starte Sana mottak for enslige, mindreårige asylsøkere. Totalt er de kun 16 ansatte på ca. 150 asylsøkere i ordinært mottak og ca. 30 gutter i EM-mottak.

”Å bygge relasjoner er viktig, derfor må alle ansatte bli mammaer og pappaer. Alle trenger å bli sett på en god måte, både barn og voksne.”

Humør og direktehet er gode verktøy for å bygge gode relasjoner. Jeg kan også være streng i møte med det jeg ser ødelegger for fellesskapet, sier lederen.

Ragnhild, Ismael og Åsne har meninger om hva som skaper gode mottak for enslige, mindreårige asylsøkere. Ansatte har fått opplæring i traumebevisst

omsorg av RVTS Sør. De er klar over at de overveldende opplevelsene flyktingene har vært utsatt for, for noen har skapt traumer, for andre ikke. Men tankegangen i traumebevisst omsorg/”Transforming Care”, omsorg som kan gjøre en forskjell, tar de med seg.

– Vi forstår nå mer av hva som skjer når ungdommene og de voksne forandrer atferd. Vi forsøker å forstå følelsene bak den ytre atferden. Og vi møter følelser – vonde og gode – tar dem på alvor. Når en gutt har trukket seg tilbake, forsøker vi å gi mer oppmerksomhet, etterspørre i stedet for å kjeffe. Hva er følelsen bak denne atferden? Den har jo oftest en grunn. Og klarer vi å møte følelsen, bygger vi tillit i stedet for avstand. Gode hverdagsmøter betyr mye!

Vi forsøker å lytte og bli hos dem som trenger det. Vi lar også folk komme med innvendinger, vi tar ting der og da.

”Vi lærer dem at det er lov til å ta ut ting, gi uttrykk for følelser og uenigheter – bare ikke på en usunn måte eller en måte som skader andre.”

Fordi vi vektlegger å bygge tillit og relasjoner, har vi også svært lavt konfliktnivå. Vi er direkte og ordner opp. Vi vet at opplevd trygghet for både barn og voksne er viktig. Å vise tillit og å vise omsorg, er en vaksine mot konflikter.

Tilhørighet og sammenheng

I tillegg til å bygge relasjoner ”på huset”, er det viktig at de som bor i asylmottak, får kontakt med og kan kjenne tilhørighet til flere mennesker på stedet de bor. At de kan møte mennesker og bli kjent med dem på skolen, i byen, i fritidsaktiviteter.

– Mottak må ikke ligge langt fra folk, understreker de tre ansatte ved Sana.

– Mennesker trenger mennesker, relasjoner og de trenger å stå i en sammenheng. Det stimulerer ikke hjernen og ødelegger livet, dersom man blir sittende mye alene med så tung bagasje. Mange er vant til å vokse opp i en storfamilie og det kan være fint å kjenne at en står i en større sammenheng. At det finnes flere i dette samfunnet som bryr seg enn dem som arbeider på mottak.

I Lillesand ligger mottaket for enslige, mindreårige asylsøkere midt i sentrum.

– Elever fra skolen de går på, kommer på besøk i boligen. Flere organisasjoner og kirkesamfunn arrangerer fritidstilbud, gratis middag og de er kjappe til å vise idrettsanlegget. Dermed blir ungdommene og de voksne raskere en del av lokalsamfunnet, sier de tre.

Delekultur

Åsne, Ismael og Ragnhild legger vekt på at alle ansatte og alle som er på mottak, skal oppleve at de eier stedet. Det er faste møter med ansatte. Faste møte med beboerne.

”Vi spør om deres behov, hva de har lyst til å gjøre og hva som er viktig for dem, før vi tar større avgjørelser.”

De har sett hvor viktig det er å få felles forståelse for de få reglene de har, for holdninger som er ønsket for å skape gode fellesskap. For å få felles forståelse, må vi ha en delekultur, understreker de. Det fører til at de som bor her også kjapt deler både sorger og gleder i hverdagen med oss. De ansatte oppfordres til å være fleksible, ærlige og forutsigbare. Etter prøvetiden i høst, var det to ansatte som ble bedt om å finne seg en annen jobb, forklarer Ragnhild.

- Det kan virke som en modig beslutning, hvorfor tok du den?

- Jeg tok den ut fra ønskede verdier og væremåte vi er blitt enige om skal råde her.

Råd til dem som skal starte et mottak

- Hva vil dere gi av råd til dem som skal starte mottak?
- Menneskene skaper mottaket. Det må ansettes mennesker som kan skape trygghet og bygge tillit.
- Åpne dører og åpne mennesker som gir av seg selv. Dørene må være åpne og ansatte må være tilgjengelige. Vi rekker å fylle ut alle skjemaer vi skal for det.
- Ta i mot menneskers frustrasjon, ikke la det bygge seg opp. Ha jevnlig møter der beboerne får ta opp ting, men viktigst av alt – bygg relasjoner mellom ansatte og dem som bor der.
- Legg til rette for at det kan bygges relasjoner mellom dem som bor på mottaket og verden utenfor – lokalmiljøet.
- Mottak må ligge nær folk, sentralt.
- Praktiser brukermedvirkning. Dette gjelder både daglige rutiner, mat, men også å etterspørre hva som er viktig for dem i livet.
- Skap verdige menneskemøter som løfter folk i stedet for å plassere dem. Når noen ikke har utdanning, men har jobbet på gården hos foreldrene, sier man ikke: Å, har du ingen skole eller utdanning? Men: Å, så spennende, har du jobbet på gård. Da kan du noe ikke jeg kan, fortell.
- Ansett mennesker med minoritetsbakgrunn.
- Språk er viktig, ikke stigmatiser, bygg broer.

Mottaksleder Ragnhild Håland Thomassen tror den største utfordringen i Norge i dag, når det gjelder asylmottak, er at det kommer mange nye driftsoperatører på banen som aldri har drevet mottak før. Som ikke har erfaring med hvilke mennesker og kvalifikasjoner de skal se etter.

– Det kan føre til at flyktningene ikke får det de trenger. Da blir opplæring av ansatte ekstra viktig. For om ikke behov for trygghet blir møtt, kan det fort bli konflikter og uro dersom mennesker er redde. Neste gang tror jeg vi kan utlyse en stilling etter en TRYGGHETSSKAPER, understreker Thomassen.

Tekst: Eva Dønnestad

Foto: Eva Dønnestad og Ruben Gausdal

Om å lytte til dem det gjelder og RVTS Sør

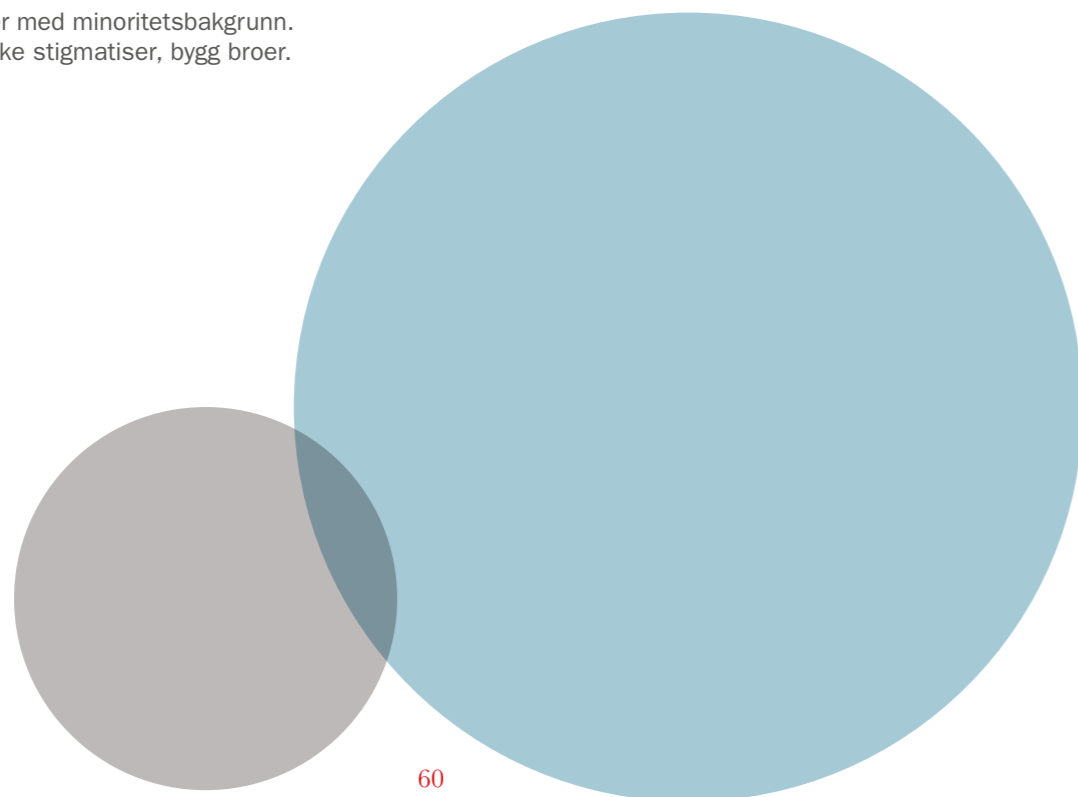
RVTS Sør er et kompetanseheving- og formidlingssenter innen psykologiske traumer. Vi er et bredt sammensatt fagmiljø som omsetter kunnskap til praksis gjennom kurs, programmer og formidlingsarbeid. Vårt samfunnsoppdrag er å være en tjeneste for tjenestene, hjelp til hjelpere, innen feltene vold og overgrep, traumatisk stress, flyktninghelse og tvungen migrasjon, selvmordsforebygging og psykososial beredskap.

Brukermedvirkning

Vår primære målgruppe er fagpersoner som arbeider i tjenestene. Men vår sluttbruker er barn og unge. Derfor lytter vi selvfølgelig både til ansattes innspill, forslag og virkelighetsbeskrivelser – og barn og unges stemmer, for å sikre kvaliteten på tjenestene og gjøre livet og hverdagene bedre for barn og unge.

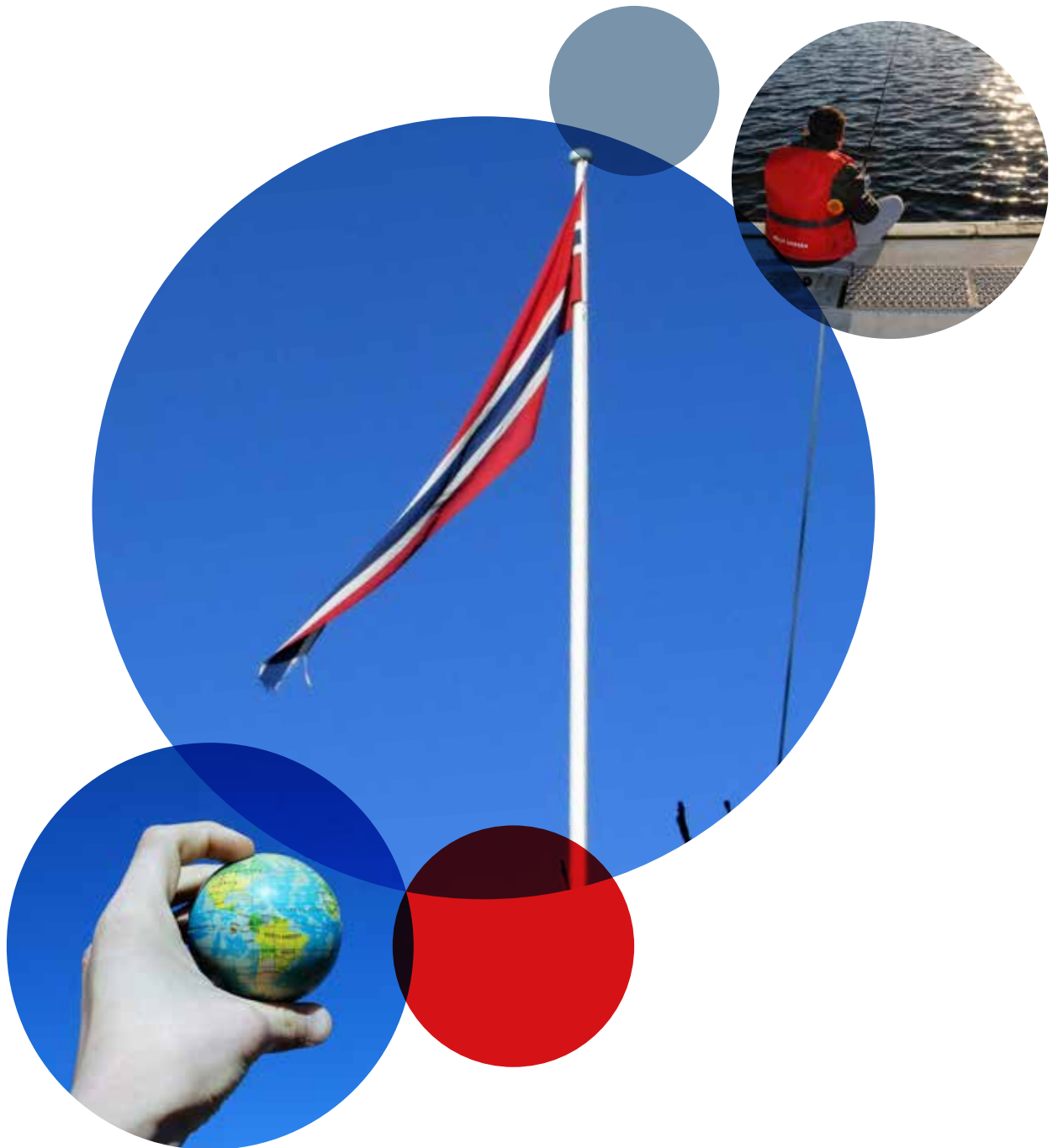
I vår praksis som kompetansesenter ønsker vi på RVTS Sør å:

- være et levende bindeledd mellom praksis, utdanning og forskning
- påvirke praksis, slik at ny relevant kunnskap og kompetanse gjøres tilgjengelig for implementering
- påvirke utdanning, slik at relevant kunnskap gjøres tilgjengelig for de som utdanner morgendagens fagfolk
- påvirke forskning, slik at praksisfeltets behov gjøres kjent for forskningsinstitusjonene
- påvirke samfunnet, slik at oppdatert kunnskap gjøres allment tilgjengelig. Kompetanse er en syntese av kunnskap, menneskelige ferdigheter og verdier. Vi ønsker å kjennes igjen på at vi gir og utvikler helhetlig kompetanse

”...they appear to do the best they can
with what they can govern,
reaching out to others
to advise, assist and befriend them
at times and in places that are
both fearful and hopeful,
waiting for entitlement to an ordinary life
within borders that can protect them.”

*Dr Ravi Kohli**

Regionalt ressurscenter om vold,
traumatisk stress og selvmordsforebygging
www.rvtssor.no